

Възпитаване на ценности в семейството (и петте най-важни, които да изграждаме у дома)

Родителите имат най-големите права и най-големите отговорности по отношение на отглеждането, възпитанието и образованието на техните деца, според собствените си убеждения и философия. Още в ранна възраст при взаимодействие с децата си, те предават собствената си идеология, своите убеждения и разбирания за правилно и неправилно, за добро и лошо.

Като биологични настойници, майките и бащите познават най-добре своите малчугани и знаят кое е най-доброто за тях. Те ги подкрепят и влияят върху техните мисли, чувства, върху формирането на личността им, поправят ги, когато сгрешат. Те създават правилата в семейството, които трябва да се изпълняват.

Още в предучилищната възраст децата се приобщават към нравствените ценности в семейството си. При взаимоотношения с родителите те научават кое е добро и кое е лошо, какво трябва и какво не трябва да правят.

Чрез художествената литература и игрите се формират нравствени понятия, като:

- добро;
- зло;
- лъжа;
- честност;
- взаимопомощ.

Но... това не е достатъчно.

Ако майките и бащите искат да влияят на децата си, да формират ценности у тях от ранна възраст, изискванията и напомнянията не са достатъчни. Те трябва да обърнат внимание на своето поведение.

Майките и бащите са пример за подражание с поведението си, със своите ценности. Малчуганите виждат как мама и татко се отнасят помежду си, към близките, приятелите, как се държат по време на хранене.

Ако често избухвате, оскърбявате се взаимно, не се уважавате един друг, това държане се тълкува неправилно от децата като пример на поведение към връстниците им.

В такъв случай наставления, упреци, наказания, подкупвания не дават добър резултат. Ако сте честни, справедливи, грижовни, дисциплинирани, уважителни, тези черти на

характера се предават и на малчуганите. Те може да не запомнят какво им казвате, но в съзнанието им остава онова, което са видели да правите.

Възпитанието на момичетата и момчетата от техните родители отразява ценностната система на тяхното семейство.

Кои семейни ценности да възпитаваме у децата?

Семейна ценност №1: Честност

Основна задача на родителите е да възпитават у детето си любов към истината. Когато то е честно, мама и татко ще му имат доверие. Дайте на малчугана повече свобода в действията му, но също и отговорности – свободно да избира играчките, с които да играе у дома, но в същото време и да се научи да ги пази здрави, да не ги чупи, да си признае, ако се е провинило (“Аз счупих колата не нарочно.”). Ако детето е било честно спрямо вас, похвалете го, дайте му възможност да разбере колко е важно да казва истината.

Честността се отнася не само за децата. Вие също бъдете честни, дайте пример с поведението си, тогава и те ще ви имат доверие. Нужни са много търпение и разбиране от ваша страна. Детето следва вашия пример у дома си. Ако, например, ви потърсят по телефона и вие кажете на малчугана си: ”Кажми, че ме няма в къщи”, за каква честност може да се говори?

Или, ако искате да предотвратите срещата на детето си с приятел, когото не одобрявате, вие казвате : “Митко е болен и няма да дойде.” Малчуганът може и да не чува някои думи, но от такава лъжа той е изумен и уплашен.

Бъдете честни с децата, за да бъдат и те честни с вас.

Семейна ценност №2: Справедливост

Случва се често детето да е натъжено или разплакано при дадено провинение – счупило е вазата, блъснало братчето или сестричето, противопоставило се е на мама или татко. Това не означава, че трябва да бъдете прекалено меки или груби, да викате, крещите. Реагирайте спокойно, когато детето ви е сгрешило. Обяснете му какъв е проблемът, кое е правилно или кое е неправилно. Тогава то ще е в състояние да възприеме това, което му казвате и да корегира поведението си.

Ако вие сте честни с детето, то се учи на справедливост.

Всички деца обичат да сте справедливи към тях, да казвате истината за нещата. Четете им подходящи приказки, защото в тях има справедливо и несправедливо отношение между героите, може да се даде правилна преценка на поведението.

Ако няма справедливост в постъпките и действията на малчуганите, няма да има и свобода.

Справедливостта означава, да бъдеш възискателен, да дадеш възможност на децата да понесат последствията, ако са се провинили в нещо, но също и да бъдат насърчавани за добро поведение.

Семейна ценност №3: Добри обноски и поведение

Още на 3-6 годишна възраст у децата се формират умения да общуват, да бъдат учтиви. Те играят с приятели, с братя и сестри, забавляват се. Понякога се скарват помежду си, казват си обидни думи. В процеса на общуване момичетата и момчетата се научават на добри обноски.

Научете детето си:

- Когато говори с някого, да го гледа в очите;
- Да използва при необходимост думите "здравей", "добър ден", "довиждане";
- Да не прекъсва разговора на родителите, да ги изслушва. Ако е наложително да им каже нещо, да използва думата "извинявай";
- Да бъде любезно, учтиво към другите;
- Да не коментира грешките и недостатъците на другите, да не ги обижда, да не им се присмива, да не ги дразни.

Семейна ценност №4: Уважение към родителите

Най-важният фактор за детското възпитание е изграждането на уважение към родителите. То е задължително, защото от взаимоотношенията на детето с тях ще зависят по-нататък и отношенията му с останалите хора.

„Родителите не могат да изискват уважение от децата си, ако те самите не се държат така. Родителите трябва да бъдат много внимателни към детското его, никога да не подценяват или засрамват децата в присъствието на техни приятели. Обикновено наказанието трябва да бъде прилагано далеч от любопитните очи на злорадстващите наблюдатели. Не трябва да се шегуваме с децата, ако това ги кара да се чувстват неудобно” – (“Смелостта да възпитаваши” д-р Джеймс Добсън).

Ако сте груби, враждебни, постоянно критикувате, заплашвате, упрекувате, не очаквайте искрено уважение от детето. То ще се страхува от вас, но по-късно ще проявява същата враждебност, неуважителност към вас, учителите, работодателите.

Обърнете внимание на молбите, на извиненията на момичетата и момчетата след тяхното провинение (“*Моля те, мамо, извини ме, без да искам счупих вазата*”, “*Няма да удрям вече братчето си.*”).

Важно е те да почувстват, че мама и татко ги обичат и се грижат за тях, въпреки грешките, които са допуснали.

Бъдете твърди, непоколебими в поведението си, въпреки предизвикателното държане на детето. Когато то усети безпомощността на мама и татко, тяхната неувереност, отстъпчивост, тогава успява да надделее и избира да не се подчини (може да не полее цветята, да не подреди вилиците на масата, да не прибере колелото си...).

Очаква се тези родители да имат проблеми по-късно в училищна възраст.

Майката или бащата трябва да застане твърдо и да се държи като *авторитет*. Разбере ли малчуганът кой управлява дома, тогава може да изисквате от него уважение и покорство, колкото и трудно да е.

Означава ли това, че мама и татко няма да се съобразяват с чувствата и желанията на детето?

Нужен е диалог, обсъждане на проблема, докато се стигне до взаимно разбиране, ако трябва и компромис да се направи, когато има разногласия. Не налагайте постоянно изисквания или заплахи.

Малката Ива, например, иска татко ѝ да я заведе на куклен театър, а стаята ѝ е разхвърлена. Първо трябва да се изисква да подреди стаята си и тогава да се изпълни желанието ѝ.

Понякога се налага да бъдете строги към детето, да отправите молба, да обсъдите проблема или многократно да му обяснявате и твърдо да настоявате то да извърши необходимото действие.

Семейна ценност №5: Дисциплинираност

За да бъде възпитано едно дете в дисциплинираност, най-важното изискване е то да се чувства истински обичано и прието. Ще чувате постоянно въпроса: “Обичаш ли ме?” От вашия отговор зависи самочувствието му, неговото отношение към връстниците.

Това ще определя и неговото поведение. Тогава детето ще се чувства спокойно, сигурно и удовлетворено. Освен това то по-лесно ще се обучава, наставлява, напътства, ще се изисква от него да спазва определени норми на поведение и правила.

Необходимо е детето да разбере, че мама и татко отхвърлят определено поведение, но не и него. То трябва да понесе последствията от неправилното си държане и то без да негодува.

Ако малчуганите не се чувстват истински обичани, те стават враждебни, отхвърлят наставленията, молбите или заповедите на своите родители и трудно приемат техните ценности.

Когато изслушвате детето, когато разбирате неговите чувства и желания, то е изпълнено със сигурност и е склонно да бъде дисциплинирано, даже и да не сте съгласни с него. Това не означава, че трябва да изпълнявате всичките му желания.

Необходимо е да чувства, че го разбирате, че не пренебрегвате неговите мисли и решения, че неговото мнение е важно.

Често се случва родителите да налагат определени правила на децата си, а те се съпротивляват – не искат да си лягат по-рано, не им се прибират играчките... Понякога се раздражняват и открито се противопоставят, но друг път забавят действието си като казват: *“Добре, отивам да си лягам”*. *“Сега ще прибера играчките”* и в същото време се бавят, мотаят се наоколо.

Понякога крещите на малчугана, гневите се или се заяждате. Това може да ви стане навик и резултат няма да има. Ако почувствате, че сте сгрешили, можете да се извините на детето.

Неконтролираният гняв само разстройва малчугана и вие спечелвате неуважение към себе си, вашият гняв се предава и на малчугана. Вие казвате: *“За последен път те предупреждавам да не се мокриш.”*

Налага се действие от ваша страна, за да се постигне желаното поведение. Някои от възрастните в гнева си преминават към физическо наказание. Един спокоен и уверен разговор би подействал много по-добре.

Когато детето ви е непослушно, най-напред си задайте въпроса: *“От какво има нужда моето дете?”* или *“Какво трябва да направя, за да промени то поведението си?”* А детето има нужда от зрителен и физически контакт, от съсредоточено внимание и най-вече – да чувства, че е обичано.

Тогава то ще бъде по-уверено в себе си, щастливо. Ако неговите нужди не са задоволени, малчуганът се чувства наранен, отхвърлен и тогава се раздражнява, противопоставя се на авторитета на мама и татко.

Ако накажете детето, след като то се е разкажало искрено за постъпката си, вие може да предизвикате неговия гняв и възмущение. Това означава, че в такива моменти трябва да се научим да прощаваме.

Трябва да кажем, че дисциплинираността е важна черта на личността на детето и тя трябва да се формира още от ранна възраст в семейната среда, където детето се научава да уважава авторитета на своите родители.